

„...Hozz rá víg esztendőt...”
A Hymnus képekben

„Lenni nem kezdett s véghetetlen Úr, ki
markoddal megmész minden vizeket
s araszoddal az eget beéred,
ki haragodnak egy lehetével
világot fiújsz el, csillagot kioltasz,
s föld megindul, hegyek hanyatlanak
egy intésre, Uram – égig érő
s hatalmaskodó népeket elejtesz,
míg virágoznak választottaid –
vigyázz reánk, hogy álljunk meg a hitben;
segíteni ne vesztegélj nekünk,
s hogy el ne esnénk, óvjad lábainkat!...”

(István imája Ratkó József *Segítség a király!*
címműdrámájából)

Talán furcsának tűnhet egy Kölcsey Ferenc Hymnusáról, az arról elkészült filmről szóló írást Ratkó József drámájából való részlettel kezdeni. De mindjárt érthetővé lesz ez a választás, ha belegondolunk, hogy mindkét költő, író a fővárostól (fővárosoktól) messze, hazánk mostani keleti határainak közelében hozta létre életművét, s mindketőjük nyughelye a mai Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, amely térségről úgyszintén Ratkó írta a következőket:

*Innen van legmesszebb az ég;
rakétával sem érhető el,
A rokkant úton szekerek
nyikorognak megrakva kövel.*

*Vértfalak közt vert emberek
sóhajtoznak megrakva bajjal.
Ketyeg a mérető idő.
Éjszaka megöszül a hajnal.*

Mindketten innen szólítják meg Istent, hogy vigyázzon ránk, magyarokra, segítsen nekünk, áldjon, szánjon meg bennünket. Az országnak ezen a sokszor „leszólt” vidékén született meg Kölcsey Ferenc tollából 1823. január 22-én az a könyörgés, amelyet minden magyar ember ismer, és legalább az első versszakát „kívülről” el tudja szavalni, illetve az Erkel Ferenc által

megzenésített változat dallamával el is tudja énekelni.

Nem lehet véletlen, hogy ebben a megyében született meg az 1980-as évek első felében az a rádiós folyóirat a Kossuth adó frekvenciáján (Hangsúly címmel), amelyet – Ratkó Józseffel az élén – méltán tekinthetünk a rendszerváltás éterbe írt előhangjának. Alkotói közül az utolsót, Antall Istvánt 2015 tavaszán kísértük nyughelyére.

S ebben a megyében alakult meg a rendszerváltozás évében – a civil szervezetek sorában az elsők között – a Kölcsey Társaság, hasonlóan gondolkodó alapítók munkálkodásának eredményeként, amelynek az alapszabályból idézett legfontosabb célja Kölcsey Ferenc és műve, különösen a Hymnus kultuszának fenntartása, elmélyítése. Ennek érdekében ad ki a társaság könyveket, rendez programokat és tart fenn emlékhelyeket.

A Kölcsey Társaság kezdeményezésére lett január 22-e, a Hymnus születésnapja a Magyar

sunkat a felkészülés szakaszában. Akkor még nem tudtuk egészen pontosan, hogyan is lehetne filmvásznonra vinni nemzeti himnuszunkat. Azután a „vásznon” szó elindított bennünk egy ötletet, hiszen a mi alkotásunkkal párhuzamosan Kerekes Elek festőművész szintén a lehetetlennel próbálkozott: három táblaképből álló festmény, triptichont kezdett festeni a Hymnusról. Ellátogattunk hát hozzá a műtermébe, hogy az alkotás folyamata közben forgassunk a művészről és a készülő alkotásról. Ugyanakkor valahogyan szerettem volna megidézni Kölcsey Ferencet is művének írása közben. Mivel a filmművészet jelentős mértékben az illúzióra épít, ezért olyan ötlettel álltunk elő, amelyhez szükségünk volt Szabó Tibor grafikusművészre is, aki segítségünkre volt Kölcsey „alkotó kezeként”.

Először vizuálisan állt össze bennem a rendezői koncepció, de még mindig ott volt a leglényegesebb kérdés: hogyan tudjuk narratív tartalommal megtölteni a filmet? Az meg sem fordult a fejemben, hogy most egy új Hymnuselemzésbe fogjak bele, hiszen a téma kiváló szakértői ezt már megtették. Mindenképpen az ő munkáik felhasználására volt szükség. Szerencsére rendelkezésemre állt e művek gyűjteménye, amely a Kölcsey Társaság gondozásában jelent meg.

Megpróbáltam körüljárni a himnuszt mint műfajt, annak eredetét, illetve a jelentése változását, módosulását az évezredek során. Ugyanakkor fontos volt az 1800-as évek első két évtizedének a hazai történelmi hátterét is felfedni, valamint Kölcsey Ferenc életének motívumait is áttekinteni – mindezeket nemzeti imádságunk születésének tükrében.

A közreműködő színészek kiválasztása nem okozott fejtörést, mivel a Hymnust a Magyar Kultúra Napján minden évben Csikos Sándor színművész szavalja el a szatmárcekei református templom szöszékéről, így ki más lehetett volna megfelelőbb arra, hogy ebben a filmben az első szótól az utolsóig elmondja Kölcsey művét? Az pedig óriási megtiszteltetés volt a produkció számára, hogy a debreceni Csokonai Színház igazgatója, a kiváló színésznő, Ráckevei Anna is elfogadta felkérésünket a közös munkára.

Így született meg végül rengeteg vívódás, gyötörődés, de mindezekkel együtt örömteli alkotómunka eredményeképpen az a film, amely a maga nemében egyedülálló mind tematikailag, mind pedig a megvalósítás technikai megoldásait tekintve. S méltó emléket állít a Kölcsey Társaság negyedszázados munkájának is. Remélem, minél több honfitársunkhoz eljut majd, ha a nemzeti közszolgálati televíziók műsorukra tűzik.

Kultúra napjává. Az e napot megelőző vasárnapon – a kultúra napi országos rendezvénysorozat nyitányaként – adják át a társaság vezetői a Kölcsey-díjat a magyar kultúrában jelentős eredményeket elérő művészeknek. Az 1994 óta a szatmárcekei református templomban tartott rendezvény rangját mutatja, hogy minden évben a Duna Televízió tudósít az eseményről.

A Társaság 2014-ben, megalapítása 25. évfordulójának ünneplésére készülve döntötte el, hogy több más kiváló alkotás létrehozása mellett filmet készített a Hymnusról. Ezzel keresett föl engem a társaság elnöke, mint a magyar kultúra iránt elkötelezett, a Duna Televízióban, és egyéb ismeretterjesztő filmek rendezésében már bizonyított – és nem utolsósorban pályáját Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében kezdő – alkotót.

Amennyire életem legjelentősebb felkérésének éreztem a megbízást, ugyanannyira tartottam is tőle, hiszen nemzeti imádságunkkal kellett foglalkoznom, s olyan formában feldolgoznom, ami ez idáig még nem született meg, hiszen még senki sem készített filmet Kölcsey Ferenc e művéről.

Himnuszfilm. Ezen a munkacímén emlegettük leendő alkotó-

Jelenet a „Hozz rá víg esztendőt...” című filmből

